

Osallisuudesta toimijuuteen Espoon keskuksessa Välittävät valittavat verkostot -hanke

Soile Juujärvi

Espoon keskus on arjen tarinoita, kulttuurien kirjoja ja kehittyvää kaupunkielämää kulttuurimaisemassa. Se on koti lähes 30 000 ihmiselle ja kaupungin uudistuva sydän. Alueella on lukuisia erilaisia väestöryhmiä ja toimijoita. Miten ja missä syntyvät alueen kehittämissideat? Miten asukas voi osallistua alueen kehittämiseen? Nämä kysymykset ovat siivittäneet Laurea-ammattikorkeakoulun Välittävät Valittavat Verkostot –tutkimushanketta, jonka kohdealueena on Espoon keskus lähiympäristöineen, erityisesti Suvela ja Kirkkojärvi. Hankkeen tavoitteena on tutkia ja edistää asukkaiden osallisuutta alueen kehittämisessä sekä luoda tehokkaita muotoja eri toimijoiden yhteistyölle. Hanke tekee yhteistyötä Espoon kaupungin Espoon keskuksen kehittämisprojektin kanssa.

Tässä artikkelissa kuvaan hankkeemme lähestymistapaa ja tutkimustulosten karttumisen myötä syntyntä näkökulmaa asukasosallisuuteen ja sen edistämiseen Espoon keskuksen alueella. Syyskuussa 2013 käynnistyneessä hankkeessa on kerätty tietoa haastattelemalla yli 100 alueen toimijaa ja asukasta sekä osallistamalla alueen asukastilaisuuksiin, tapahtumiin ja työryhmiin. Hankkeen interventiona toimivat asukas- ja yhteisöpajakokeilut. Lopullisena tavoitteena on luoda espoolainen lähiökehittämisen malli, jossa asukkaat ovat aidosti mukana.

Osallistava toimintatutkimus hankkeen lähestymistapana

Espoon keskuksen alue on ollut ja on edelleen kymmenien tutkimus- ja kehittämisprojektien kohteena. Tutustuessamme aikaisempiin hankeraportteihin huomiomme kiinnittyi asukkaiden vaatimattomaan rooliin kehittämistyössä, joka rajoittui lähinnä tiedonantajan rooliin kyselyissä; poikkeuksena olivat Suvela-vision rakentamiseen liittyvät työpajat ja alueella toteutetut turvallisuuskävelyt. Paikallisten kehittäjien kokemusten mukaan asukkaita on vaikea saada sitoutumaan pitkäjänteiseen kehittämistyöhön, vaikka he voivat vaikuttaa aluksi kiinnostuneilta (Juujärvi & Lund, painossa). Näimme tärkeäksi asukkaiden roolin monipuolistamisen, koska heillä on tärkeää paikallista tietoa ja halua oman elinympäristönsä kehittämiseen (Juujärvi & Pessa 2013). Analysoidessamme aikaisempia raportteja pohdimme myös tutkimus- ja kehittämisjärjestelmien vaikuttavuutta ja tulosten levittämiseen

liittyviä haasteita. Perinteinen akateeminen tutkimus painottaa tutkimustulosten tieteellistä luotettavuutta ja edellyttää ajallisesti pitkää julkaisuprosessia, jonka vuoksi tutkimustulokset harvoin vastaavat akuutteihin kehittämistarpeisiin (vrt. Kauppinen 2014).

Edellä mainitut havainnot ohjasivat tutkimustiimiämme valitsemaan tutkimushankkeemme lähestymistavaksi osallistavan toimintatutkimuksen (participatory action research). Nimensä mukaisesti se pyrkii muuttamaan tutkittavien passiivisen roolin aktiiviseksi: tutkimusta ei tehdä heistä vaan heidän kanssaan (Kemmis & Taggart 2000). Myös tutkijan rooli muuttuu ulkopuolisesta tarkkailijasta yhteistyökumppaniksi, jonka tärkeänä tehtävänä oikea-aikaisen tiedon jakaminen tieteellisestä jargonista vapaalla kielellä erilaisia viestintäkanavia hyödyntäen. Osallistavaa toimintatutkimusta kutsutaan myös kriittiseksi toimintatutkimukseksi, koska sen tavoitteena on osallistujien valtaistuminen yhteisen oppimisen, dialogin ja tiedostamisen kautta. Tutkijoiden roolina on aktiivisesti edistää suotuisia muutoksia tutkimukseen osallistujien elämässä keräämällä ja reflektoidulla tiedolla yhdessä heidän kanssaan (Nelson & Prilleltensky 2005.) Tutkimuksella tavoitellaan monitasoista muutosta. Yksilötasolla pyritään parantamaan osallistujien osaamista, itseymmärrystä ja toiminnan vaikuttavuutta, kun taas organisaatioiden tasolla arvioidaan kriittisesti vallitsevia toimintamalleja ja byrokraattisia käytänteitä sekä pyritään muuttamaan niitä (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2008).

Välittävät Valittavat Verkostot -hankkeessa toimintatutkimuksellinen ote ilmenee pyrkimyksenä vahvistaa asukkaiden osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia aluetta ja sen palveluita koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä pyrkimyksenä edistää alueen toimijoiden välistä yhteistyötä. Asukkaat edustavat myös palvelujen käyttäjiä, joita enenevässä määrin pyritään kytkemään myös julkisten palvelujen suunnitteluun jo ideointivaiheessa. Käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta on yksi asukkaiden osallisuuden areenoista perinteisen edustuksellisen demokratian rinnalla (Jäppinen 2011.) Innovaatiotoiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta on tärkeää tutkia, millaiset sosiaaliset prosessit estävät ja edistävät asukkaiden osallistumista alueen ja palvelujen suunnitteluun. Asuinalueiden kehittämisohjelma (2013–2015) kan-

nustaa asukkaiden osallistumista kehittämistoimintaan, koska sen oletetaan vaikuttavan myönteisesti alueen viihtyisyyteen ja turvallisuuteen sekä lisäävän asukkaiden vastuuta oman alueen hyvinvoinnista. Asukkaiden luontaista motivaatiota muokata omaa elinympäristöään paremmaksi tulisi hyödyntää kehittämällä uusia, erilaisille asukasryhmille sopivia osallistumisen tapoja (Horelli & Wallin 2013).

Toinen keskeinen hankkeen aikana havaittu kehittämishaaste on alueen toimijoiden keskinäisen, hallinto- ja sektorirajat ylittävän yhteistyön monipuolistaminen ja tehostaminen. Hankkeessa on toteutettu Espoon keskuksen toimijoille haastattelut ns. lumipallo-otantaa hyödyntäen, jossa haastateltava nimeää seuraavan haastateltavan. Näin pyrimme jäljittämään toimijoiden luonnollisia verkostoja ja tunnistamaan niihin sisältyviä ns. vahvoja ja heikkoja linkkejä sekä yhteisen toiminnan areenoita. Vahvat linkit edustavat samanmielisiä ryhmiä ja tavoitteita, kun taas heikot linkit edustavat omista tavoitteista poikkeavia arvoja ja tavoitteita. Menestyksellinen innovaatiotoiminta edellyttää, että kehittämisverkosto sisältää myös heikkoja linkkejä, koska ne tuovat uutta tietoa ja tuoreita näkökulmia (Granovetter 1985, Harmaakorpi 2008.)

Toimijoiden haastattelun perusteella Espoon keskuksen alueelle on leimallista Espoon kaupungin ja järjestöjen välinen yhteistyö. Järjestöt mieltävät itsensä sektorirajat ylittävän yhteistyön rakentajiksi ja dialogisuuden edistäjiksi. Kaupungin toimijoiden näkökulmasta järjestöt edustavat asukkaiden näkemyksiä. Yhteisten tavoitteiden ohella toimijoilla on myös omia tavoitteita ja keskinäistä kilpailua. Verkostoitumisen ja yhteistyön esteenä nähdään poikkihallinnollisten rakenteiden vähäisyys sekä verkostotyön johtamiseen liittyvät epäselvyydet (Salin & Pessa 2014.) Alustavan analyysin perusteella innovaatiotoiminnan haasteena on yritysten saaminen mukaan yhteistyöhön, mikä on yksi edellytys innovaatioiden tuotteistamiselle (vrt. Leminen, Westerlund & Nyström 2012).

Espoon keskuksesta Espoon New York

Espoon keskuksen lähialueille on ominaista negatiivinen eriytymiskehitys: muita kaupungin alueita alhaisempi koulutustaso, korkeampi työttömyys, köyhien asuntokuntien määrä ja sairastavuus, alhaisempi äänestysaktiivisuus sekä maahanmuuttajaväestön keskittyminen. Hankkeemme lähtökohtana on kuitenkin havainto, ettei ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia, asukkaiden voimavaroja ja innovaatiopotentiaalia ole tunnistettu riittävästi vaan ne ovat hautautuneet väestön huono-osaisuudesta ja alueen huonosta imagoista käytävän keskustelun alle. Esimerkiksi Suvelassa suoritetun kyselyn mukaan asukkaat ovat tyytyväisiä palveluihin ja liikenneyhteyksiin, eikä asukkaiden muuttohakuisuus poikkea muihin suomalaisiin kaupunkialueisiin verrattuna (Hirvonen 2011). Viime vuosina Espoon keskuksessa on tehty merkittäviä

investointeja fyysisen ympäristön ja viihtyvyyden parantamiseksi, josta Entressen kirjasto on hyvä esimerkki.

Lähiöistä käytävää keskustelua ja tutkimusta on pitkään hallinnut ongelmakeskeinen diskurssi, mikä on osaltaan vahvistanut niitä koskevia kielteisiä mielikuvia (Saarikangas 2006). Tällöin unohdetaan, että suurelle osalle asukkaita muutto lähiohjelmaan on tarkoitettu merkittävää parannusta elinolosuhteissa. Porin Sampolaa tutkinut Antti Wallin (2014) havaitsi, että lähion ikääntyneet asukkaat olivat edelleen tyytyväisiä asuinalueeseensa ja toimivat aktiivisesti alueella erityisesti muokkaamalla tilojen käyttöä mieleiseksi. Wallin toteaa, että lähiöt voivat olla niissä asuvien näkökulmasta vetovoimaisia, vaikka tilastojen valossa kuva olisi lohduton. Suorittamamme asukashaastattelut antavat samansuuntaisia tuloksia: asukkaat viihtyvät alueella ja heidän mielestään alue on ”mainettaan parempi”. Asuinalueiden eriytymiskehitystä koskevassa keskustelussa on unohdettu, että asuminen samankaltaisten ihmisten kanssa edistää yhteisöllisyyttä, mikä puolestaan helpottaa arkielämän sujuvuutta sekä lisää viihtyvyyttä ja sosiaalista kontrollia (van Ham 2013).

Asuinympäristöä koskevissa käsityksissä tärkeässä asemassa on fyysisille tiloille annettavat symboliset merkitykset, joita eletään mielikuvien, tunteiden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Ne usein kytkeytyvät erilaisiin kohtaamispaikkoihin tai monumentteihin. Nämä merkitykset voivat olla ristiriidassa havaittujen tosiasioiden tai virkamiesten ja kaavoittajien käsitysten kanssa (ks. lähemmin Wallin 2014.) Havaintojemme mukaan Espoon keskuksen imagoa leimaa vahvasti asemanseutuun liittyvät kielteiset mielikuvat, eikä esimerkiksi tuomiokirkko kulttuurimaisemineen. Mielikuva alueesta voi kuitenkin muuttua asukkaiden sosiaalisen toiminnan tuloksena, johon puolestaan voidaan vaikuttaa edistämällä asukkaiden osallisuutta oman elinympäristönsä kehittämisessä. Voisiko monikulttuurista Espoon keskusta kehittää Espoon New Yorkiksi – niin kuin eräs asukas ehdotti?

Osallisuudesta toimijuuteen

Osallisuus on yleinen käsite viranomaisretoriikassa, jonka alkuperä voidaan paikantaa suomalaisessa keskustelussa Paavo Lipposen hallitusohjelmaan (1995–1999) tavoitteenaan kansalaisten todellisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Tällöin sisäasiainministeriö asetti valtakunnallisen osallisuushankkeen toteuttamaan hallitusohjelmassa ja vuoden 1995 kuntalaissa asetettuja tavoitteita. Hankkeessa osallisuuden käsitettä ei haluttu lähtökohtaisesti määritellä kovin tarkkaan vaan se haluttiin pitää avoimena, jotta annettaisiin tilaa toisiaan rikastuttaville tulkinnoille (Vuorela & Veräväinen 2000, ks. Nivala & Ryyänen 2013). Osallisuuskäsitteen moniselitteisyyttä kuvaa se, ettei sille ole täsmällistä englanninkielistä määritelmää. Osallisuushankkeissa edetäänkin alun

mahdollisuuksista ja innostuksesta hajanaisuuteen, hämmennykseen ja ihmettelyyn käsitteen epäselvyyden vuoksi (Nivala & Rynnänen 2013.) Osallisuuden vastakohtana nähdään usein osattomuus yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista ja voimavaroista, jotka turvaavat riittävän elintason ja elämänlaadun. Tällöin osallisuuden edistäminen voidaan tulkita kaipa-alaisesti syrjäytymisen ehkäisyä ja tavoitteeksi voidaan nähdä alueen sosio-ekonomisen tilanteen parantaminen erilaisten indikaattorien valossa.

Välittävät Valittavat Verkostot -hankkeessa sovelletaan sosiaalipedagogista näkökulmaa, jossa osallisuus nähdään yksilön ja yhteisön välisenä suhteena. Osallisuus ilmenee kuulumisena erilaisiin yhteisöihin, toimimisena niissä ja yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisenä (Nivala & Rynnänen 2013). Yhteisöt voivat olla pieniä ja paikallisia, mutta myös laajoja ja kansainvälisiä; yhtäkaikki ne luovat edellytyksiä asukkaiden ja kansalaisten yhteiskunnalliselle osallistumiselle ja vaikuttamiselle. Parhaimmillaan osallisuus (engagement) johtaa toimijuuteen (agency), joka ilmenee uskona omiin vaikuttamismahdollisuuksiin ja tavoitteellisina vaikuttamispyrkimyksiin (Eteläpelto ym. 2014). Näin tulkittuna osallisuuden edistäminen tarkoittaa asukkaiden ja paikallisten yhteisöjen välisen suhteen edistämistä, joka voi olla luonteeltaan monitasoista. Paikalliset tapahtumat luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja myönteistä mielikuvaa alueesta, mikä auttaa asukkaiden juurtumista. Tästä hyvänä esimerkkinä on Espoo-päivän Piknik-konsertti Lakelan kentällä, joka keräsi runsaasti osallistujia ja joka toteutettiin järjestöjen ja Espoon kaupungin yhteistyönä.

Asuinalueiden kehittämissuunnitelma (2013–2015) painottaa asukasrakenteen moninaisuuden tunnistamista ja uusien matalan kynnyksen osallistumistapojen luomista. Espoon keskuksen alueelle on tunnusomaista poikkeuksellisen runsas maahanmuuttajaväestö, joka edustaa lukuisia kulttuuri-, uskonto- ja kieliryhmiä. Alueen väestöpohjaa rikastavat myös vanha ruotsinkielinen asutus ja 1970-luvulla lähiöihin muuttaneet suurten ikäluokkien edustajat, jotka ovat nykyisin eläkeläisiä. On myös huomattava, että alueella asuu paljon toisen polven maahanmuuttajia, jotka ovat kansalaisuudeltaan suomalaisia. Alueelle on tunnusomaista aliedustus poliittisissa päätöksentekoaikavälissä ja paikoittain alhainen äänestysaktiivisuus (Hyvinvoinnin tila Espoossa 2013). Poliittinen osallistumattomuus ei kuitenkaan väistämättä tarkoita alhaista osallisuutta muilla elämän osa-alueilla. Hankkeessa tehdyt havainnot viittaavat siihen, että asukkaat osallistuvat monenlaisten yhteisöjen toimintaan ja erityisesti asukasaktiiveilla on monipuolisia verkostoja. Asukkaat kaipaavat alueelle erityisesti yhteisiä ei-kaupallisia tiloja ja yhteistä toimintaa, jotka muun muassa mahdollistavat maahanmuuttajien ja kantasuomalaisien luontevan kanssakäymisen ja edistävät osaltaan maahanmuuttajien kotoutumista. Yhteiset tilat ja yhteinen toiminta nousivat yhdeksi

kehittämisteemaksi asukaspajoissa keväällä 2014. Asuinalueen yhteiset tilat mahdollistavat asukkaiden osallisuuden rakentumisen ja yhteisen toimijuuden, jotka puolestaan muokkaavat aluetta koskevia käsityksiä (Wallin 2014).

Monikielisyys ja monikulttuurisuus keskeisiä osallistumisen haasteita

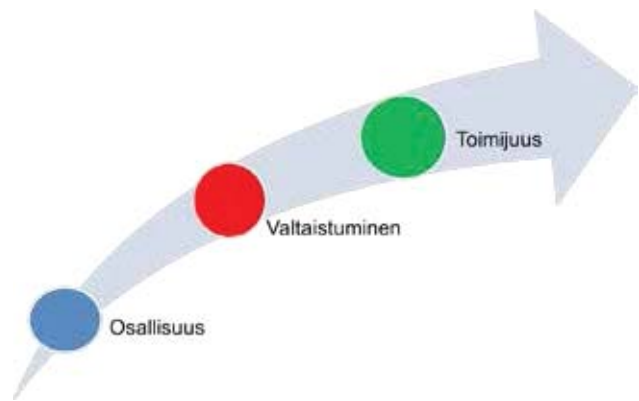
Ympäristövastuullista toimintaa tutkineet Koskinen ja Paloniemi (2005) tekevät tärkeän jaottelun osallistumisen ja osallistamisen välille. Osallistuminen on luonteeltaan vapaaehtoista ja perustuu henkilöön omaan motivaatioon, kun taas osallistamisessa on kysymys siitä, että kansalaisia tai yhteisöjä kannustetaan, kehoitetaan tai veloitetaan osallistumaan tiettyihin hankkeisiin tai tietynlaiseen toimintaan. Osallistaminen ei vielä takaa osallistumista, koska silloin tarve on syntynyt ”muualla kuin osallistujien mielisissä” (Koskiahho 2002, 37). Asukkaiden osallistumisen tulisi siis perustua heidän omiin tarpeisiinsa, mutta heidän oikea-aikainen tavoittaminen on haastavaa. Asuinalueen käyttäjälähtöisessä kehittämisessä olisi tärkeää löytää ne asukasryhmät, joiden elämään suunnitellut muutokset vaikuttavat paljon mutta jotka eivät ole aktiivikansalaisia. Nämä ns. hiljaiset ryhmät tavoittaa parhaiten heidän luonnollisissa ympäristöissään (Friedlich, Karlsson & Federley 2013).

Espoon keskuksen alueella puhutaan lähes 80 eri kieltä, minkä vuoksi kielimuuri on yksi keskeinen osallistumista haastava tekijä. Osallistumisen ja vaikuttamisen konventiot, kuten asukastilaisuudet, eivät myöskään ole tuttuja kaikille kulttuuriryhmille vaan osa mieluummin ottaa suoraan yhteyttä vaikutusvaltaisina pitämiinsä henkilöihin. Kielellisiä ja kulttuurisia rajoitteita on kuitenkin mahdollista ylittää, josta onnistuneena esimerkkinä oli lokakuussa 2013 toteutettu Suvelan Onni-hankkeen runsaasti osallistujia kerännyt asukastilaisuus. Paikallisen Voimanpesä-hankkeen työntekijät jalkautuivat asukkaiden pariin ja jakoivat mainoksia kuudella kielellä (tutkimusmuistiinpanot 28.10.2013). Virkamiesten ja toimijoiden haastattelut osoittivat, että he suhtautuvat myönteisesti ja avoimesti monitasoiseen asukkaiden osallistumiseen, mutta käytännössä perustehtävä ja virka-aika rajaavat vuorovaikutuksen asukkaiden kanssa vähäiseksi. Toisaalta kaupunkikehittämisen parissa työskentelevät pyrkivät osallistumaan myös virka-ajan ulkopuolella järjestettäviin asukastapahtumiin kuten Espoon keskuksen aluefoorumi ja asukasseurojen tilaisuudet sekä toteuttamaan maankäyttölain mukaisia kuulemistilaisuuksia virka-ajan ulkopuolella.

Tutkimushankkeemme toteutti keväällä 2014 Entresen kirjastossa neljä asukastyöpajaa, jotka realisoivat hyvin osallistumisen haasteellisuuden. Perinteiset rekrytointitavat, kuten ilmoitukset ja mainosten jakaminen, osoittautuivat tehottomaksi. Rekrytointin onnistuminen edellytti jalkautumista asukkaiden luonnollisiin kohtaamispaikkoihin, henkilökohtaisten

kontaktien luomista sekä luottamuksen saavuttamisesta erityisesti maahanmuuttajien keskuudessa. Tärkeää oli myös tarjota apua käytännön ongelmiin, kuten aikataulujen yhteensovittamiseen ja lastenhoitoon. Koska halusimme vahvistaa asukkaiden ja hiljaisten ryhmien ääntä, pajoihin ei kutsuttu alueen muita toimijoita, kuten virkamiehiä ja poliittisia päättäjiä. Tällä halusimme eliminoida sen riskin, että asukkaiden hauraat ideat hautautuvat asiantuntijapuheen alle. Osallistajat perustivat intressiryhmiä, joiden yhtenä tehtävänä oli viedä kehittämisteemaa eteenpäin ja esitellä sitä paikallisille vaikuttajille (Juujärvi & Lund, painossa).

Asukaspajojen tavoitteena oli saada asukkaat ilmaiseemaan ajatuksiaan yhteisistä kehittämiskohteista ja löytää aktiivisia asukkaita vaikuttamaan alueen yhteisiin asioihin. Pajoissa käytettiin pienryhmätyöskentelyyn sopivia menetelmiä. Osallistujille tehdyn kyselyn mukaan he kokivat tulleen kuulluksi ja pitivät työskentelytapaa motivoivana, mutta kantoivat huolta siitä, miten heidän tärkeiksi kokemat asiat voidaan viedä eteenpäin päättäjille ja kuinka heiltä voidaan saada palautetta (Lund & Juujärvi 2014). Keväällä 2015 järjestetään yhteisöpajatyöskentely, johon asukkaiden lisäksi osallistuu alueen toimijoita, päättäjiä ja virkamiehiä. Asukaspajojen kehittämisteemat ovat tulevien yhteisöpajojen toiminnan pohjana. Yhteisöpajatyöskentelyn tavoitteena on saattaa hajautuneen verkostoympäristön toimijat yhteen ja sitouttaa heidät yhteiseen toimintaan alueen kehittämiseksi. Työskentelyssä sovelletaan kehittävään työntutkimukseen perustuvaa muutoslaboratoriomenetelmää (esim. Kerosuo, Kajamaa & Engeström 2010), jossa pyritään moniäänisen dialogin avulla tunnistamaan nykytilanteen ristiriitoja ja pullonkauloja sekä luomaan uudenlaisia toimintatapoja.

Kuva. Osallisuudesta kohti toimijuutta

Lopuksi

Asukkaat pääsääntöisesti haluavat kotoutua omalle asuinalueelleen ja kehittää sitä paremmaksi. Espoon keskuksen asukkaita yhdistäviä tavoitteita ovat erityisesti alueen viihtyisyyden ja turvallisuuden parantaminen sekä yhteisten tilojen ja asukastoiminnan kehittäminen. Asukasryhmillä on yhteisten tavoitteiden lisäksi myös omia, eritasoisia tavoitteita ja kehittämisintressejä, joiden toteuttaminen edellyttää yhteistyötaitoja ja pitkäjänteistä vaikuttamistyötä. Asukkaiden osallistuminen voidaan nähdä henkilökohtaisen kasvun prosessina, jossa kokemus osallisuudesta itselle tärkeässä yhteisössä on välttämätön mutta ei riittävä edellytys täysimittaiselle toimijuudelle. Asukastoimijuus ilmenee verkostoitumisena ja aktiivisina vaikuttamispyrkimyksinä. Toisinaan se edellyttää valtaistumista eli oman elämän hallinnan saavuttamista ja kriittisen tietoisuuden saamista omasta tilanteesta sekä kasvavaa kykyä toimia tähän tietoisuuteen perustuen (Lundy 2014). Tämä voidaan nähdä erityisesti

maahanmuuttajien kehittyvässä toimijuudessa Espoon keskuksen alueella. Käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta haastaa alueen kehittäjät ja palvelujen tuottajat luomaan joustavia ja monipuolisia osallistumisen tapoja, jotta asukkaiden halu kehittää kotiseutuaan elinvoimaisemmaksi voidaan kanavoida yhteiseksi hyödyksi.

Kuva. Kehittäisteemojen kiteytyksiä asukaspajassa

Välittävät Valittavat Verkostot -tutkimushanketta (2013–2015) rahoittaa Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskukseen Asuinalueiden kehittämisohjelma. Tutkimustiimissä toimivat yliopettajat Soile Juujärvi, Kaija Pessa ja Ossi Salin, lehtori Virpi Lund sekä tutkimusassistentti Anna-Leena Mutanen. Hankkeen internetsivut: <http://www.laurea.fi/vvv>

Hanke tekee yhteistyötä Asuinalueiden kehittämisohjelmassa mukana olevan Espoon keskkunnan kehittämisprojektin kanssa.

Tutkijat ovat osallistuneet Espoon kaupungin ja järjestöjen työryhmien toimintaan. Keväällä 2015 järjestetään asukkaille ja toimijoille kehittämisyöpäjoja, joissa on mukana myös Espoon kaupungin asiantuntijoita.

Lisätietoja: VTT Soile Juujärvi, Laurea-ammattikorkeakoulu Espoo. etunimi.sukunimi@laurea.fi

Lähteet:

Asuinalueiden kehittämisohjelma. Kehittämisteemat. Luettavissa osoitteessa: <http://www.ara.fi> > Ohjelmat ja hankkeet > Asuinalueiden kehittämisohjelma > Kehittämisteemat

Espolaisten hyvinvoinnin tila 2013. Espoo, Espoon kaupunki. Luettavissa osoitteessa: <http://www.espoolaisten.fi/tieto> > Hyvinvointi > Espolaisten hyvinvoinnin tila 2013

Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K. & Hökkä, P. & Paloniemi, S. 2014. Miten käsitteellistä ammatillista toimijuutta työssä? *Aikuiskasvatus*, 202–214.

Friedrich, P., Karlsson, A. & Federley, M. 2013. Report 2.1 Boundary Conditions for successful Urban Living Labs. Luettavissa osoitteessa: <http://jpi-urbaneurope.eu/wp-content/uploads/2014/01/Report-Boundary-conditions-for-successful-Urban-Living-Labs.pdf>

Granovetter, R. 1985. Economic action and social structure: The problem of embeddedness. *American Journal of Sociology* 91, 481–510.

Ham van, M. 2013. Segregation, neighbourhood effects, and area-based policies. Lecture. October 29, 2013. Ympäristöministeriö, Helsinki.

Harmaakorpi, V. 2008. Käytäntölähtöisen innovaatiotoiminnan innovaatioympäristöt. Teoksessa N. Mustikkamäki & M. Sotara (toim.) *Innovaatioympäristön monet kasvot*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 108–131.

Heikkinen, H.L.T., Konttinen, T. & Häkkinen, P. 2008. Toiminnan tutkimuksen suuntaukset. Teoksessa H.L.T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 39–76.

Hirvonen, J. 2011. Suvela tilastoissa ja asukkaiden kokemana. Aalto-yliopiston julkaisusarja TIEDE + TEKNOLOGIA 17/2011. Helsinki: Aalto-yliopisto, Insinööritieteiden korkeakoulu, Yhteiskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus.

Horelli, L. & Wallin, S. 2013. Starting points. Teoksessa L. Horelli (toim.) *New Approaches to Urban Planning: Insights from Participatory Communities*. Aalto University Publication series Aalto-ST 10/2013 Helsinki: Aalto University, ss. 11–20. Luettavissa osoitteessa: <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/10244>

Juujärvi, S. & Lund, V. (painossa). Engaging residents: Insights from participative action research into urban living labbing. Teoksessa S. Leminen ym. (toim.) *Living Labs –innovating by co-creating with users in real-life environments*. New York: Springer.

Juujärvi, S. & Pessa, K. 2013. Actor Roles in an Urban Living Lab: What Can We learn from Suurpelto, Finland? *Technology Innovation Management Review*. November 2013: 22–27. Luettavissa osoitteessa: <http://timreview.ca/article/742>

Jäppinen, T. 2011. Kunta ja käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta. Kunnan ja kuntalaisten vuorovaikutus palveluja koskevassa päätöksenteossa ja niiden uudistamisessa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Kauppinen, T. 2014. Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa. Esimerkkinä Espoon maahanmuuttajien hyvinvointi- ja terveystutkimus. *Yhteiskuntapolitiikka* 79(5).

Kemmis, S. & McTaggart, R. 2000. Participatory action research. Teoksessa N. Denzin & Y. Lincoln (toim.) *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage, ss. 567–605.

Kerosuo, H., Kajamaa, A. & Engeström, Y. 2010. Promoting innovation and learning through Change Laboratory: An example from Finnish health care. *Central European Journal of Public Policy* 4(1), 110-131.

Leminen, S., Westerlund, M. & Nyström, A-G. 2012. Living Labs as open-innovation networks. *Technology Innovation Management Review*. October 2012: 6–11. Luettavissa osoitteessa: <http://timreview.ca/article/602>.

Koskiahho, B. 2002. Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisesta. Teoksessa Bäcklund, P., J. Häkli & H. Schulman (toim.) *Osalliset ja osajat*, ss. 36–57. Gaudeamus, Helsinki.

Lund, V. & Juujärvi, S. 2014. Asukaspaikat osallistavana menetelmänä. Esitys Sosiaalipolitiikan päivillä 22.-23.11.2014. Joensuun yliopisto, Joensuu.

Lundy, C. 2004. *Social work and social justice: a structural approach to practice*. Toronto: Broadview Press.

Nelson, G. & Prilleltensky, I. 2005. *Community Psychology. In Pursuit of Liberation and Well-Being*. Palgrave. Macmillan.

Nivala, E. & Rynänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen vuosikirja* 14, 9–41.

Paloniemi, R. & S. Koskinen 2005. Ympäristövastuullinen osallistuminen oppimisprosessina. *Terra* 117(1), 17–32.

Salin, O. & Pessa, K. 2014. Verkostoyhteistyön muotoutuminen julkisen ja kolmannen sektorin välillä Espoon keskuksen kehittämisessä. Esitys Työelämän kehittämispäivillä 6.-7.11.2014. Tampereen yliopisto, Tampere.

Saarikangas, K. 2006. Eletyt tilat ja sukupuoli. Asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia. Helsinki: SKS.

Vuorela, T. & Veräväinen, K. 2000. Uutta osallisuutta pienin askelin. Osallisuushankkeen I vaiheen arviointi. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, HAUS Hallinnon kehittämisskeskus.

Wallin, A. 2014. Ikääntyvä kerrostalolähiö ja sen eläkeläisnaiset. *Yhteiskuntapolitiikka* 79(5), 509–520.